

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 605536/13

בבית הדין הרבני האזורי טבריה

לפני כבוד הדיינים:

הרב חיים בזק – אב"ד, הרב שלמה שושן, הרב איתן זן בר

המבקש: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד דבי תורג'מן)

נגד

המשיבה: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רחל ממן)

הנדון: ביטול הסכם גירושין לאחר שהצדדים חזרו לשלום בית

פסק דין

ענינו של פס"ד זה - תוקפו של הסכם גירושין לאחר שבני הזוג שבו לחיות יחד. הסכם הגירושין, נחתם בין הבעל לאישה בשנת 2016 וקיבל בבית הדין תוקף פסק דין. לאחר מכן חזרו הצדדים לגור יחד. במסגרת ההליך, התקיים דיון בפני ביה"ד בו הציגו הצדדים את טענותיהם. להלן ציטוטים נבחרים מפרוטוקול הדיון:

"בית הדין: את טוענת אחרי שלוש שנים חיים משותפים ההסכם עדין בתוקף?

באת כוח האישה: בוודאי, הם הפרידו חשבונות, כל אחד שילם את המשכנתא.

בית הדין: לא היו חיי אישות?

באת כוח האישה: היו חיי אישות אבל יותר בנפרד מאשר יחד. אין כל קשר בין יחסי ממון לגט.

באת כוח הבעל: הנושא המרכזי הוא ביטול הסכם גירושין, ההסכם בוטל בשנת 2016, כל פסק דין של בימ"ש העליון, לענייני משפחה, בית הדין הרבני. הסכם הגירושין הינו חוזה בפני עצמו, החוזה יכול להתקיים בתנאי שהמטרה הושגה. המטרה היא גירושין, ברגע שיש גורם משיג החוזה בוטל. הצדדים חיו כזוג לכל דבר. הם התעלמו מהסכם הגירושין, חיו כזוג לכל דבר, הגב' הגישה צו הגנה, השופט זגורי כתב שחודש לאחר אישור ההסכם הצדדים חזרו לחיות כבני זוג לכל דבר, היא אמרה את זה, והשופט כתב שיש חשש כי נעשה ניסיון באמצעות ההליך הנוכחי לקבל סעד שלמעשה הגב' טוענת בבית הדין הרבני, יש פה צעדים פרובוקטיביים.

הבעל: יש לי תמונות של חיי משפחה.

באת כוח הבעל: מרשי עשה עבודה מקיפה, פיתח את כל התמונות שנה האחרונה, תמונות זוגיות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בית הדין: ממתי זה?

באת כוח הבעל: 2018, 2019.

באת כוח האישה: לפני שלושה חודשים.

באת כוח הבעל: בני הזוג החליטו לחיות יחד באותו משק בית משותף. הם לקחו הלוואה לשפץ את הבית בשנת 2018, האם זה מקיים את הסכם הגירושין? אבא שלו קנה חדר שינה חדש לילדה, האם זה הגיוני.

בית הדין: בכמה כסף, מדובר השיפוץ?

באת כוח הבעל: כ- 10,000 ש"ח, נבקש ביטול מוחלט, נתכבד ונשב אחרי 4 שנים יחד.

הבעל: היא לא רצתה להיכנס איתי לחשבון אף פעם.

באת כוח הבעל: הרבה לפני ההסכם היא שינתה את כתובת המגורים בתעודת הזהות ככתובת ההורים שלה, עוד לפני הסכם הגירושין. יש כאן מגמה בתקופה האחרונה להדיר את הגבר מהבית, היא אומרת לו תארוז את הדברים שלך להורים שלך. האדון משלם משכנתא, את הוצאות הבית, מכין ארוחות.

באת כוח האישה: לתגובה שלי ב- 25.10.20 הפניתי לפס"ד של בימ"ש 121822/1, יש פסקי דין למכביר של סופיות הדין גם אם הצדדים חזרו לשלום יחד. בסעיף 23 לתגובה הפניתי מה קבע בית הדין הגדול, אני רוצה להפנות לנספח ד' שהגשתי, כל המטרה של הבעל לביטול כל הסכם הגירושין, שבגלל שיש הסכמה שהאישה תמשיך להתגורר בדירה עד גיל 18 עם הילדים.

סיכום הטענות

לטענת האישה, אכן הם חזרו לחיות יחד תחת קורת גג אחת, אך הזוגיות הייתה רעועה שכן הם חיו חיים כלכליים נפרדים בחשבונות בנק נפרדים ובמריבות רבות. עוד טענה כי היא הודיעה לבעל שהחזרה לשלום בית איננה מבטלת את הסכם הגירושין והוא הסכים לכך.

האישה טוענת שההסכם שנחתם בין הצדדים שריר וקיים, הן בשל כך שהחזרה לשלום בית לא הייתה מוחלטת, והן בשל פסקי דין המאשרים קיום הסכם בתנאים אלו.

הבעל הכחיש את טענות האשה וטען שהם חיו כבעל ואישה לכל דבר ועניין עד סוף שנת 2019. הוא גם הציג תמונות המעידות לכאורה על זוגיות תקינה.

לטענת הבעל הוא לקח הלוואה של עשרת אלפים ש"ח כדי לשפץ את המקלחת ובנוסף השקיעו הוריו בקניית חדר שינה לבת. לא נשמעה הכחשה מצד האישה.

על טענת האשה משיב הבעל כי ההתנהלות בשני חשבונות בנק נפרדים היא תוצאה של העדפת האישה עוד לפני שהתגלע הסכסוך.

הבעל טוען שקיום שלום בית משמעותי במשך שלוש שנים עוקר את ההסכם שכל תכליתו גירושין, ודינו להתבטל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שני הצדדים הביאו פסקי דין המסייעים לטענתם.

דיון והכרעה

בסוגיה זו יש לדון בכמה שאלות:

- א. האם עיון בנוסח ההסכם מלמד אותנו על כוונות הצדדים במידה וחזרו לשלום בית.
- ב. האם יש מקום לדון באומדן דעת הצדדים או אחד מהם כעילה לביטול הסכם גירושין.
- ג. איזה רף של אומדן דעת נדרש כדי לבטל הסכם.
- ד. האם התנאים החדשים שבהם חיים בני הזוג הם עילה לביטול הסכם.

נעיין בשאלות אלו אחת לאחת.

א. נוסח הסכם הגירושין של הצדדים

נצטט תחילה מהסכם הגירושין שנחתם על ידי הצדדים וקבל תוקף של פסק דין, כדי להבין את עקרונות ההסכם.

בהקדמה להסכם ניתנה הצהרת כוונות כללית:

"הואיל ויחסי בני הזוג עלו על שירטון ונתגלעו ביניהם חילוקי דעות שאינם ניתנים לגישור,

והואיל ובני הזוג ניסו לפעול למען שלום בית ביניהם אך ללא הועיל,

והואיל ובני הזוג הגיעו לאחר שיקול דעת מרובה להסכמה ולהחלטה בדבר פרידת זה מזו בגט פיטורין כדמו",

והואיל והצדדים הגיעו לכדי החלטה משותפת לסיום יחסי הנישואין והם מבקשים להסדיר בהסכם זה את כל העניינים הנובעים מהנישואין ומהגירושין [...].

המבוא וההצהרות שבראש הסכם זה מהווים חלק בלתי נפרד ממנו ומחייבים כתוכנו".

בהמשך מתחייב האב לתשלומי מזונות 1,150 ש"ח עבור כ"א סה"כ 2,300, ונכתב כי דמי המזונות ישולמו החל מיום סידור הגט.

בסעיף 10.1.2 נכתב:

"מוסכם בזאת כי הדירה תישאר בחזקתה של האישה לשימושה ולשימוש הילדים עד הגיע הקטינה [ל'] לגיל 18 שנים".

בסעיף 10.1.4:

"הבעל מתחייב לעזוב את הדירה ולא לחזור אליה עוד והכל מיום מתן הגט".

ובסעיף 13.2:

"עם אישורו של הסכם זה ובכפוף לסידור גט בין הצדדים האישה מצהירה כי הנה מוותרת על כתובתה ותוספת כתובתה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מנוסח כוונת ההצהרות שהוא חלק בלתי נפרד מן ההסכם מובהר כי ההסכם ללא ספק מבוסס על כך שפני הצדדים לפירוד, אך במקרה שלפנינו הם פנו לשלום בית, ומניסוח המבוא והסעיפים הנזכרים, ברור שהסכם זה אינו מיושם כאשר יש שלום בית.

האישה טוענת ששלום בית זהו מצב של שיהוי ההסכם, וברגע שהם חזרו למצב פירוד - חוזר ההסכם ומקבל תוקף משפטי, בעוד שלפני טעמו של הבעל החזרה לשלום הבית רוקנה את ההסכם מכל תוכן.

הדבר ברור שתחולת ההסכם היא מרגע הגירושין, מה שנותן בידי הבעל את כוח הטענה שהוא אינו מעוניין להתגרש באופן זה, ומשכך יש לדון אם נכפה את הבעל להתגרש על מנת לקיים הסכם זה.

יש להדגיש כי על פי לשון ההסכם, כניסתו לתוקף תחול ביום מתן הגט. משלא ניתן הגט, ההסכם אינו בתוקף, ואם כן לפנינו מספר אפשרויות.

במידה ובית הדין יקבע שיש לבטל את ההסכם, הצדדים יצטרכו לנהל משא ומתן כדי להגיע להסכם חדש.

במידה ובית הדין יקבע שההסכם תקף, מאחר ובכל מקרה תוקף ההסכם הוא לאחר הגירושין, תצטרך האישה לתבוע גירושין וההסכם ימומש רק אחר תהליך ארוך של המלצה לגט ואחר כך חיוב גט ואחר כך כפיה לגט.

ובוודאי שטענה על כפיית הסכם אינה טענה על כפיית גט, על פי כללי הפסיקה המאפשרים כפיית גט בתנאים מיוחדים.

בפרט כאשר הבעל יוכל לטעון לכאורה (על פי דברי המהרש"ם) אני מוכן לתת גט, אך רק במידה ולא אתחייב לעמוד בהסכם הגירושין, ובאופן זה אפשרות הכפייה מצטמצמת.

במידה ובית הדין יישאר בספק לא ניתן כלל לכפות גט, שכן האישה היא בבחינת המוציא ועליה הראיה.

נמצא שרק אם יחליט בית הדין בוודאות גמורה כי ההסכם בתוקף, ניתן יהיה להתחיל תהליך של תביעת גירושין, דבר שעשוי לגרור את הצדדים להתדיינות ארוכה שאחריה מי יישורנו, מה גם שכפיית הגט אינה בהכרח גם כפייה לקיום הסכם גירושין שהוא הליך נפרד ומימוש כפיה בתחום הממוני ובתחום מתן הגט, הוא מורכב ומעלה קשיים משפטיים והלכתיים לא מבוטלים.

ב. אומדן דעת כדי לבטל הסכם מכר או מתנה

נדון עתה האם ניתן לבטל על ידי אומדנא מכר או מתנה שניתנו בעבר.

ראה במסכת קידושין דף נ ע"א:

"ההוא גברא דזבנינהו לניכסיה אדעתא למיסק לארעא דישראל, סליק ולא איתדר ליה, אמר רבא, כל דסליק - אדעתא למידר הוא, והא לא איתדר ליה. איכא דאמרי, אדעתא למיסק - והא סליק ליה."

בסוגיה זו מבואר, שאם אדם מכר קרקע מתוך כוונה לעלות לארץ ישראל ונעשה ניסיון עליה לארץ ישראל שבסופו המוכר לא הצליח להתיישב שם וחזר למקומו, לדעת רבא - היות והניסיון לא עלה יפה, המכר בטל, ויש אומרים שכיוון שעלה לארץ ישראל, למרות שהניסיון

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדור שם לא עלה יפה, המכר חל, מכיוון שסוף סוף הוא עלה לארץ. כלומר - כיוון שהייתה הצהרה מהותית ביחס לכוונת המוכר, יש בכך כדי לאשר או לבטל את העסקה כולה.

הגמרא דנה בהצהרה מהותית של כוונת המוכר בעל פה. להצהרה בכתב יש משקל הרבה יותר גבוה.

ומשם נלמד לנד"ד דכל שהיה הסכם הגירושין על דעת מתן גט ולא ניתן בפועל, לא התקיים התנאי לא מיניה ולא מקצתיה ולכו"ע לא הווי ההסכם בר קיימא.

ואילו היו נפרדים ולא היה גט ביניהם, דמי טפי למקרה המצוין בגמרא שהוא על מנת למיסק לארץ ישראל ולא אתדר להו, ומיהו יש הבדל בין הדין המופיע בגמרא לסוגיית מימוש הסכם הגירושין, דאילו הצדדים בנד"ד היו מציינים בהסכם רק פירוד ולא גט, היה דומה נד"ד לנידון שבו עוסקת הגמרא, אבל בנד"ד שצינו את תחולת ההסכם אחר מתן הגט, בוודאי לא התקיים עיקר רצון ההסכם ולכו"ע לא הווי דבר.

נמצא שאף אם היו נפרדים ולא מתגרשים בפועל, לא היה ההסכם חל. כל שכן הכא שחזרו הצדדים לחיות בשיתוף.

ובהסכם גירושין זה, שהצהרת הכוונות להחיל את ההסכם אחר מתן הגט כתובה מפורשות בהסכם, על אחת כמה וכמה שיש מקום לסייג את מימוש ההסכם באופן שיחול רק אם בסמוך לאחר אישור ההסכם הזוג היה מתגרש בבית הדין.

ועיין מה שפסק בשולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן רז, ג - ד :

"מי שמכר חצרו או שדהו, ופירש בשעת המכירה שהוא מוכר לילך למקום פלוני, או מפני המטר שנמנע, כדי לקנות חטים בדמיו, הרי זה כמוכר על תנאי, לפיכך, אם ירד המטר אחר שמכר, או באו חטים והוזלו, או נמנע הדרך לעלות לאותה הארץ, או לא נסתייע לו לעלות או לקנות החטים, הרי זה מחזיר לו הדמים ותחזור לו הקרקע, שהרי פירש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני והרי לא נעשה, וכן כל כיוצא בזה.

אבל המוכר סתם, אף על פי שהיה בליבו שמפני כך וכך הוא מוכר, ואף על פי שנראים הדברים שלא מכר אלא לעשות כך וכך, ולא נעשה, אינו חוזר, שהרי לא פירש, ודברים שבלב אינם דברים. ואף על פי שקודם מכירה אמר שהוא מוכר על דעת לעשות כך וכך, כיון דבשעת המכירה לא אמר, אינו חוזר.

הגה: מיהו אי איכא אומדנא דמוכח, נתבטל המקח (תוספות והרא"ש). ויש אומרים דבמתנה דברים שבלב הויין דברים (הגהות אלפסי)."

ועיין בסמ"ע סימן רז ס"ק ז, שהביא את הסברה שעומדת בבסיסה של הלכה זו :

"הרי זה כמוכר על תנאי כו'. הטעם, דכיון דגילה דעתו שמפני כך מכר, אומד דעת הוא דאם לא יהיה אותו הדבר, דלא היה מוכר, אבל אם לא גילה לומר כן בשעת מכירה, אין אנו הולכין מסתמא אחר אומדן דעת לחוד, דפעמים אדם מוכר קרקעותיו ואין ידוע למה הוא מוכר, אלא אם כן הוא אומדן דעת דמוכח. אשר"י [כתובות פי"א סי' ט'] וטור [סעיף ד']. והן הן דבריו וטעם המחבר בסעיפים הללו."

העולה שבהסכם מכר מפורש, ובנד"ד - הסכם גירושין מפורש, שהתבסס על דעת הגירושין וגט פיטורין אך הדבר לא קרה בפועל, על כן המכר בטל.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

נשאלת השאלה מה יהיה אם בסופו של דבר הצדדים יתגרשו, האם אז יחזור ההסכם לתקפו.

ניקה לדוגמא אפשרות שבה מכר אדם נכסיו על מנת לעלות לארץ ישראל, ובמשך שלוש שנים לא עלה ולא מסר את הקרקע לקונה, ושוב חזר בו והחליט שהוא עולה לארץ ישראל, היעלה על הדעת שלאחר תקופה זו יחזור המכר לתוקפו?

מסתבר כי לאחר פסק זמן של כשנה לכל היותר ההסכם בטל מעצמו, מחמת אומדן הדעת של המוכר, שלא התכווין לקיום המכר באופן זה.

ועיין בנתיבות המשפט חידושים סק"ז שכתב:

"ועיין ביאורים דנראה דאם איש במקום זה, קנה קרקע במקום אחר, ופירש בשעת הקניה מחמת שרוצה לקבוע דירה באותו מקום הוא שקונה, ואחר כך לא נסתייע לו לדור באותו המקום, המקח בטל, דאין צד אומדנא דמוכח גדול מזה, דכיוון שאי אפשר להוליך הקרקע אדעתא דקביעות דירה קנה".

ניתן להבין מלשונו שהיה ניסיון לדור באותו מקום אך הניסיון לא עלה יפה, וכיוון שאומדנא דמוכח על קביעות דירה ולא על מגורים עראיים, הרי שוודאי שהמכר בטל.

כאשר אנו מתרגמים דין זה להסכם גירושין ניתן לדמות מילתא למילתא ולומר שהסכם המתבסס על כך שהצדדים מתכוונים לדור בנפרד ולמעשה ההפרדה לא התבצעה, הרי שההסכם בטל, והוא הדין כאן שלא הייתה כל פרידה והפרדת מגורים, שההסכם יהיה בטל, שהרי ללא ספק הבעל הסכים בשעתו לתת את הדירה לאישה על מנת לצאת ממנה ולא לשוב אליה עד שהקטינה תגיע לגיל 18, וכאן היות ולא יצא מהדירה והאישה הסכימה לכך, אדרבא, היא חפצה בשהותו בצוותא בדירה, הרי שיש בכך 'אומדנא דמוכח', בלשון הנתיבות לביטול המכר או ההסכם.

ועיין עוד בבאר היטב סק"ח בשם תשובת שער אפרים סימן קמ:

"פסק בלוקח שגילה דעתו בשעת גמר המקח שקונה חפץ בשביל איש אחד ולא התנה בפירוש שאם לא ירצה האיש ההוא ליקחנו שיחזיר לו החפץ, ועדיין לא נתן מעות, ואחר כך לא רצה האחר ליקח החפץ, ופסק הלכה למעשה דהמקח חוזר וצריך המוכר לקבלו אם לא נתן מעות עדיין".

משמע דכל שהמקח לא הושלם קל הדבר לבטלו, וגם כאן היות והבעל שהוא מעין מוכר או נותן, לא קיבל את התשלום, שהוא הפחתת תשלומי מזונות וויתור הכתובה בפועל, קל לבטל המקח. אמנם בדוגמא שהוזכרה המוכר חפץ להשלים את המקח והקונה הוא זה שחפץ לבטלו, ואילו כאן זה להיפך, אך העיקרון הוא ברור, שלמרות שהצד שמרוויח מהמכר מבקש שלא לבטלו, הצד השני רשאי לבטל את המקח, כל עוד העסקה לא התקיימה באופן שיקשה על ביטולו. הוא הדין בנד"ד שמלבד האישור בבית הדין, לא התקיימה מחילת הכתובה, התחלת תשלומי מזונות, יציאת הבעל מהבית והאפשרות לפתוח בדף חדש, הרי שבקלות יש בידי הבעל לבטל את ההסכם.

ועיין מה שכתב החתם סופר (שו"ת חתם סופר חלק ה (חושן משפט) סימן ע):

"ומעתה אומר אני אפילו רוב הפוסקים דלא ס"ל כהטור אלא אם אמר להדיא לדור מקחו בטל כדלא אשכח דירה בריוח נמי ס"ל דסתם למיסק לארץ ישראל היינו לדור שם, ואי לא הוה מיתדר ליה כלל פשיטא דמקחו בטל, אלא פליגי באשכח על ידי דחק, אך במפרש להדיא לדור מדאמר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מילתא יתירתא דהרי סתם למיסק נמי לדור משמע על כורחך מילתא יתירתא לטפויה אתיא לדור בריוח דוקא, אבל דכ"ע אי לא פירש 'לדור' הוה כפירש, משום דסתמא הוה כפירושו לענין זה".

רוצה לומר, אדם שאומר שמוכר קרקע מפני שרוצה לעלות לארץ ישראל, מן הסתם כוונתו להתיישב שם לדירת קבע, שהרי מן הסתם אדם שעוקר למקום אחר הוא על מנת לדור, ועל כן, אדם שהדגיש שמטרת המכר הוא כדי לדור במקום אחר, אף שהדבר מובן מאליו, מכל מקום כשאמר כך בפירושו, עצם ההדגשה באה ללמד שהיינו לדור בריווח, ולכן אף אם לא צוין שהמטרה היא לקיום התנאי באופן שלם ובאופן בר קיימא, על כרחך זו כוונת המכר ללא ספק.

ומכאן תלמד שגם במקרה שבפנינו, שהצדדים בהסכם הגירושין הדגישו את הבסיס להסכם בהיפרדות הצדדים ובמתן גט פיטורין, כוונתם הייתה להדגיש שהיינו דווקא כאשר הדבר יתבצע באופן מרווח ללא פקפוק. ובנד"ד שלא היה קיום התנאי באופן מרווח, אלא רק לאחר זמן רב ממועד החתימה, ובינתיים הם חזרו לשלום בית, ברור שאין כאן קיום תנאי ההסכם 'בריווח', ומשכך נראה פשוט שההסכם בטל. שהרי דין זה נאמר לגבי מצב שבו צד אחד לא מיישם את כוונתו, וכל שכן כאן, שאי היישום בא מצד שני הצדדים שלשני הצדדים היה רווח דווקא בביטול ההסכם, בתקופה שבה שהם חיו בחיים משותפים, לרווחתם הנפשית ולרווחת הקטינים.

ג. מהות האומדן כדי לבטל הסכם

עיינ בבאר היטב חושן משפט סימן רז ס"ק ז' בשם הט"ז בתוספת ביאור:

"בטור כתוב אם פירש בשעת מכר על מנת לדור במקום פלוני כו' המקח קיים כיון שעלה כו' ופסק כ'איכא דאמרי' בש"ס דאדעתא למיסק והא סליק ליה, ותמוה הוא, דהא על כורחך אי אפשר לפרש האי לישנא אלא באומר לשון עלייה לחוד, אבל במזכיר לשון 'דירה' ולא 'הליכה' - כל כמה דלא מיתדר ליה, אפילו ללישנא בתרא המכר בטל? ונלע"ד דטעות סופר הוא בטור, וכך צריך לומר - 'על מנת לילך לדור במקום פלוני' וכן הוא בפסקי הרא"ש להדיא עיין שם, והטעם בזה אף שהזכיר גם הדירה מכל מקום ההליכה היא עיקרית, אלא שפירש לאן ילך, וגם בהרמב"ם כתוב ואינו יכול לעלות, משמע שפוסק כ'איכא דאמרי', ולא הזכיר הדירה, ומזה נראה לי מי שמכר ביתו ואמר שרוצה לעשות איזה פעולה במקום פלוני, והלך ולא מצא שם לעשות כן, דהמקח בטל - אף על פי שהלך, כיון שלא הזכיר ההליכה, ועוד נראה שאם אמר 'לילך ולדור', הוי הדירה תנאי מחדש, ואז גם הדירה מעכבת המקח, מה שאין כן באומר לילך לדור, דמשמע שההליכה לצורך הדירה אז הדירה אינה כתנאי, ועל כל פנים אף על פי שהייתה כוונתו בלי ספק גם עליה, מכל מקום הוי דברים שבלב ואינן דברים, רק גילוי מלתא בפירוש בעינן".

ניתן ללמוד מדבריו, שכל דבר שנכתב לעיקר המטרה אין צריך בו כל אומדנא, דדבר פשוט וברור שעל דעתא דהכי נעשה כל ההסכם, והוי כאילו התנו כן בפירוש ודינו ככל שאר תנאים. אבל אם רק כתוב בתורת רמז, אז נכנסים לשיקול של אומדנא והוכחה.

היינו יש תנאים מפורשים שהם מעיקר ההסכם ולא נדרשת להם כל אומדנא, והדבר ברור שאם לא נעשה הדבר נעקר כל ההסכם בין הצדדים, ויש תנאים שהם אינם מעיקר ההסכם אלא במהותם הם צדדיים, ומשכך יש לדון במשמעותם על פי האומדן של דעת המסכימים באותו מעמד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובהסכם נשוא דיון זה, בהצהרה בריש ההסכם כתוב באופן חד משמעי שעל דעת כן נעשה ההסכם, בפועל חזרו לשלום בית והרי הדבר נעקר ממקומו, ואין כאן כל מקום לדון מהו אומדן הדעת, כיוון שזהו תנאי מהותי בהסכם ובלעדיו אין מקום כלל לקיום ההסכם. אמנם יש מקום להסתפק במקרה שבו נעשה שלום בית זמני מה הדין, האם מיד נעקר ההסכם או שהדבר תלוי בהתמשכות ואורך הניסיון לשלום בית, אולם הדבר פשוט שחזרה של שלוש שנים איננה 'ניסיון' בלבד, אלא ממש המשך חיי הנישואין, ורק שלום בית שהחזיק לתקופה קצרה ייחשב 'ניסיון' שיש מקום לומר שלא עוקר את ההסכם.

ד. אומדן כשיש הפסד לאחד הצדדים

ועייין בתוספות מסכת כתובות דף מז ע"ב, דמשמע שאם נגרם נזק לצד השני לא הולכים אחר אומדן דעתו של המוכר לבטל את המקח, ורק במקרה שבו האדם מקבל בחזרה את מה שהוציא אם מבטלים את המקח, אומרים כן.

"שלא כתב לה אלא על מנת לכונסה - אין לתמוה בסברא זאת דבכמה מקומות בש"ס מצינו כן, ואם תאמר אם כן כל אדם הלוקח פרה מחבירו ונטרפה או מתה אנן סהדי שלא על מנת כן לקחה, וי"ל דהתם אנן סהדי שבאותו ספק היה רוצה ליכנס ואפי' אם אומר לו אם תטרף יש לך לקבל הפסד היה לוקחה, אבל הכא לא כתב כלל כי אם ע"מ לכונסה, ואין דעתו כלל להכניס עצמו בספק, וכן ההוא דזבין ולא איצטריכו ליה זוזי, והא דפריך בסוף הגוזל קמא (ב"ק דף קי:) יבמה שנפלה לפני מוכה שחין, תיפוק בלא חליצה דאדעתא דהכי לא קידשה, אף על גב דבאותו ספק מסתמא היתה נכנסת בשעת קדושיה, אומר רבינו יצחק דלא פריך התם אלא משום דהוי דומיא דקאמר התם נתן כסף לאנשי משמר ומת שהוא שלהם, ומסיק התם ש"מ כסף מכפר מחצה, דאי לא מכפר לימא דאדעתא דהכי לא יהיב, דהואיל ואינו תלוי אלא בנותן יש לנו ללכת אחר דעתו, וכיון שבו תלוי ודאי אינו רוצה ליכנס בשום ספק, ולא דמי ללוקח חפץ ואירע בו אונס דלא אמרינן דאדעתא דהכי לא קנה ומבטל המקח, דאינו תלוי בדעת הקונה לבדו, דהא איכא נמי דעת מקנה שלא היה מקנה לו לדעתו אם לא יפרש".

למדנו מדברי תוס' אלו, שאם נגרם נזק לצד השני, שוב לא הולכים אחר אומדנה, כי אחרת יתבטלו כל ההסכמים שבעולם כשצד אחד יחזור בו.

בנד"ד מצד אחד יש הפסד לאישה בביטול ההסכם, שהרי מפסידה את האפשרות לגור בחלקו של הבעל בבית עד שיתבגרו הקטינים, ומאידך גם הוא מפסיד שהרי הופחתו לאב דמי מדור, אך כשמשווים את גודל ההפסד, ללא ספק עיקר הרווח שנבע מההסכם היה של האם.

עם זאת היות והאומדן הוא הדדי, לא רק מטעם הבעל אלא במהלך שלום הבית היה האומדן משני הצדדים באותה מידה, על מצב שכזה לא דברו התוס' ולכן יש ללכת אחר האומדן דמוכח גם בנד"ד.

יתירה מכך, כאן מדובר ב'מוציא מחברו', כי כרגע הנכס בחזקת שניהם, ובזה אף התוס' לא דברו, ועוד שיש צד לומר שהסכם זה מקרי 'מתנה', ובמתנה כבר ראינו דעת הרמ"א בסימן רז ס"ד בשם הגהות אלפסי שהובא לעיל, שאף באומדן כלשהו יש לבטל את המתנה.

כאמור, היסוד לביטול ההסכם בנסיבות אלו הוא על פי אומדנא שההסכם נחתם על דעת כן שיתגרשו, ולא על דעת חזרה לשלום בית. ולכאורה, מאחר שלהסכם הגירושין שותפים שני צדדים, היה מקום לטעון שאין מקום לדון דיני אומדנא ביחס להתחייבות שקיימים בה שני

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

צדדים המתחייבים זה לזה בהתחייבויות הדדיות, וכי בהתחייבות כזו אין די באומדן דעת של צד אחד בלבד הטוען לביטול ההסכם.

אך להלן מספר מקורות המוכיחים כי על פי ההלכה ניתן לבטל התחייבות באומדנא מוכחת ושאינן בה ספק, גם כשהתחייבות היא במסגרת הסכם הדדי. עיין במשנה למלך (פ"ו מהלכות זכיה ה"א בשם שו"ת פני משה) שגם בדבר התלוי בדעת שניהם, אם האומדנא "גדולה עד מאד" דנים על פי אומדנא של צד אחד. ועיין בנודע ביהודה (קמא חיו"ד סי' סט ד"ה נמצא) שכתב כסברה זו, וכן בשו"ת דברי חיים ח"א חאה"ע סי' ג' כתב: "רבים ושלמים ס"ל דבאומדנא גדולה אפילו בדבר התלוי בדעת שניהם אמרינן אומדנא". וכן הסכים בשו"ת ברית אברהם (חלק חושן משפט סימן כט סק"י), ועיין בפסק דין מבית הדין הגדול שבספר משפטי שאול סימן ל' במה שכתב הגר"י קפאח ז"ל.

יתירה מכך, כפי שהתבאר לעיל, כאן שהוזכר עניין הגירושין כדבר עקרוני שעומד בבסיס ההסכם אין בכך אומדן בעלמא אלא תנאי מפורש, ואף על פי שההסכם לא התייחס במפורש למצב של חזרה לשלום בית, מיהו התייחסות עקרונית למשמעות הגירושין בהסכם בוודאי שהוזכר וזה שונה מהמקרה בו דנו התוס' שהוא אומדנא בלבד.

ה. משמעות שלום בית זמני לעקירת הסכם גירושין

כבר הדגשנו שבמקרה שלנו היות וחזרו לשלום בית של ג' שנים, הדבר פשוט וברור כי ההסכם בטל, הן מצד לשון ההסכם, הן מצד אומדן הדעת והן מצד התנאי שההסכם חל מרגע מתן הגט.

וצ"ע מה הדין אם הצדדים היו חוזרים לשלום בית זמני. ועל פי מה שנתבאר לעיל יש לומר שהדבר תלוי כמו שאר הדברים שהוזכרו באומדן דעת, דאם הוא אומדן דעת לכל שבוטל ההסכם, הוא הדין בנד"ד יבוטל ההסכם, ואילו הדבר מוטל בספק הווי בכלל 'המוציא מחברו עליו הראיה', ואם הוא דבר פשוט שהתקיים ההסכם אזי ההסכם שריר וקיים.

והנה לכאורה מצינו מקורות שמהם יוצא שההסכם בטל. עיין בשולחן ערוך (אבן העזר הלכות כתובות סימן עה סעיף ד), המתייחס לניסיון של כמה שנים שלא צלח, ומשמע דהניסיון אינו עוקר את המציאות הראשונה לגמרי, אלא ברגע שבטל הניסיון, בטלה התשתית ההלכתית לו חתר הניסיון.

"אמר האיש לעלות לארץ ישראל, והיא אינה רוצה, תצא בלא כתובה. הגה: [...] והא דכתובה אין לה, דוקא שנשאר בארץ ישראל, אבל אם הוא חוזר לסוף כמה שנים להתיישב בחו"ל, צריך לשלם לה או ליורשיה אף הכתובה".

כלומר: אף על פי שקבעו חז"ל באישה המורדת בבעלה ואינה רוצה לעלות לארץ ישראל כי היא אבדה כתובה, אבל "אם הוא חוזר לסוף כמה שנים צריך לשלם לה".

ונושאי הכלים פירשו הדבר, עיין בית שמואל (סימן עה ס"ק יט) שכתב:

"לכאורה נראה הטעם, משום דאז נתברר דאינו אלא רמאות מה שעלה לארץ ישראל, לפי זה אפילו אם גרשה כבר ולא נתן לה הכתובה, צריך לשלם לה או ליורשיה הכתובה, וכן הדין אם עקר מעיר לעיר וחזר אחר כך, וחלקת מחוקק כתב, אם כבר גירש אותה – אין צריך לשלם לה הכתובה, גם כתב בעקר מעיר לעיר פטור כשלא רצתה לילך עמו ולא עשתה רצונו אפילו אם חזר אחר כך, אלא כשחזר מארץ ישראל אז הואיל ומאס בארץ ישראל חייב ליתן לה הכתובה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עולה שישנה מחלוקת בין הבית שמואל לחלקת מחוקק, ולדעת הבית שמואל אם אדם חוזר לחו"ל אפילו לאחר כמה שנים, אנו חוששים שהוא מעשה רמאות, שכל עניין עלייתו לארץ ישראל היה רק כפעלול הלכתי כדי להפקיע מידי האישה את הזכות לכתובתה. אולם בנדון שלנו אין מקום לסברה זו, שהרי גם לדעת הבית שמואל, אם אנו סמוכים ובטוחים שלא היה מעשה רמאות כמו בנד"ד שחיו בצוותא, ואי אפשר לטעון על שניהם שעשו מעשה רמאות, ואף על הבעל לא ניתן לטעון כן, שהרי מיוזמתו חתם על תנאי הסכם הגירושין ואין כאן מהלך שניתן לטעון שהחזרה לשלום בית הייתה כדי להפקיע את ההסכם מבחינת השיקול והסברה, ואף על פי שגם נשמע הדבר תמוה שאדם יעלה לארץ ישראל לכמה שנים ויעקור עצמו מהרגליו ושכניו ומשפחתו רק כדי להפקיע כתובת אשתו, שמא כוונת הבית שמואל לומר שמתוך שמאס בחיים הללו עם אשתו טיילטל עצמו בדרכים כדי להיפטר ממנה בקלות ומחובותיה, כי אחרת היה מסתבך עם משפחתה והקהילה הייתה מנדה אותו ופוגעת בו מחמת שמשפחת אשתו הם ראשי הציבור, ורק אז במקרה מיוחד זה דיבר המרדכי דחיישינן שעשה מעשה רמאות, כי הייתה סברה לכך על פי הנהגות הציבור באותה העיר, אבל בכל מקרה אחר שאין מסתבר שהיה מעשה רמאות וכנד"ד, בוודאי שאין ביטול הניסיון מבטל את התשתית ההלכתית שנקבעה בזמן תחילת הניסיון.

ועיין עוד מה שכתב החזו"א (אבן העזר סימן ס"ט) שאם הבעל עלה לארץ ואחר כך ירד אין חוששין לקנוניא אלא אם היתה לכך ריעותא מראש, שרבו ורצו להתגרש. משמע דנקט כבית שמואל וגם נימק שהייתה אמתלאה לחשש רמאות.

עוד ניתן לתרץ על פי מה שכתב ההפלאה (קונטרס אחרון סימן עה סעיף ד):

"אמר האיש לעלות לארץ ישראל והיא אינה רוצה תצא בלא כתובה. הג"ה: והא דכתובה אין לה דוקא שנשאר בארץ ישראל אבל אם הוא חוזר לסוף כמה שנים צריך לשלם לה או ליורשיה אף הכתובה וכו'. עיין בפירש"י [שם] בדף ק"י ע"ב בד"ה הכל מעלין וכו' כופין לעלות לישב בירושלים. משמע דמפרש דוקא להיות שם בקביעות אבל לילך ולחזור אין יכול לכוף".

היינו שהיות ואי אפשר לכוף לעלות לארץ ישראל לתקופה זמנית, אלא רק למגורים קבועים, ממילא אם התברר שהעלייה הייתה זמנית, בטלה הפקעת הכתובה. אולם בנד"ד, אין כלל מקום לסברה כזאת, אלא הדבר תלוי באומדן דעת הצדדים החתומים על ההסכם, וכאמור לעיל ולהלן, ברור שכוונתם הייתה על דעת שיתגרשו בסמוך למועד ההסכם ולא שכך יהיה גם אם יחזרו לשלום בית.

אולם לכאורה, לחלקת מחוקק שהביאו הבית שמואל, משמע שהכול תלוי אם היו גירושין בפועל אם לאו, דאם לא התקיימו הגירושין, ביטול הניסיון מחזיר את המציאות ההלכתית של טרם מעשה, והכי נמי נאמר שלחלקת מחוקק במקרה שלנו, ביטול שלום הבית מחזיר לתוקפו את ההסכם הגירושין שנחתם בין הצדדים. עיין לשון החלקת מחוקק סימן עה ס"ק כ' במלואו:

"להתיישב בח"ל. והוא לא גירשה עדיין ומת בח"ל, תגבה ממנו כתובתה ותוספת, ואם מתה גם היא קודם שגבתה - יורשיה גובין במקומה, אבל אם גירשה מיד כשהלך לארץ ישראל, אף שחזר אחר כך לח"ל נראה דאין לה עליו כלום אחר גירושין, וגם נראה אם רצה להוציאה מעיר לעיר והיא אינה רוצה לצאת, שדינה גם כן שתצא בלא כתובה, ואם קודם שגירשה חזר לעירו אפילו הכי הפסידה הכתובה, ואינה דומה להליכת ארץ ישראל דהתם מאחר שהוא מאס בארץ ישראל קודם מותו ונתיישב בח"ל, אם כן לא הפסידה כתובתה מאחר שלא גירשה עדיין, אבל בהליכה ממקום למקום מיד שאינה

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עושה רצונו בזה הפסידה כתובתה ומה לה בכך שהוא אחר כך חוזר למקומו".

לדעת החלקת מחוקק אם לא היו גירושין והבעל חזר לחו"ל, חוזר לתוקף חיובו בכתובה. מדבריו אפשר לכאורה לדייק שגם לאחר כמה שנים כך הדין והוא הדין לעניינינו.

ואולם הבית שמואל חולק וכדעת הבית שמואל כתב הלבוש (אבן העזר סימן עה סעיף ד):

"והא דכתובה אין לה, דוקא כל זמן שהוא נשאר בארץ ישראל, אבל אם חוזר אפילו לסוף כמה שנים להתיישב בחוצה לארץ, צריך לשלם לה או ליורשיה אף כתובתה, דאם לא כן כל איש שירצה להכריח כתובה מאשתו ילך לארץ ישראל ויחזור".

ועיין בדברי שו"ת דברי שלום (אבן העזר חלק ב סימן נט) וזה לשונו:

"וכן יש לדייק מדברי המהר"ם כדברי הלבוש והב"ש שכתב אם היא אז בחיים תגבה מנה ומאתים ותוספת משמע אפילו אם נתגרשה כבר, דאל"כ הו"ל לומר אם לא נתגרשה ממנו גובה כתובתה, ואם ח"ו תמות היא קודם, יגבו יורשיה ממנו, ולכן דברי הח"מ בזה צ"ע".

ולמעשה גם לדעת החלקת מחוקק נראה שאין להסיק מסקנות לנדון שלנו שלא לבטל את ההסכם, שהרי הוא עצמו מסכים לכך שאישה שלא הלכה עם בעלה למקום אחר באותה ארץ הפסידה כתובתה אף אם הוא חוזר למקומו. טעם הדבר – מכיוון שלא עשתה רצונו הפסידה. מה שאין כן כשלא עלתה איתו לארץ ישראל, שם הפסד הכתובה איננו בגלל שלא עשתה רצונו, אלא בגלל חשיבות ארץ ישראל, ואם חזר ועדיין לא גירש אותה, הרי בטל עניין זה, והוא יכול לחזור ולחיות עם אשתו, ומשלא עשה כן לא הפסידה כתובתה. ובנדון שלנו הדבר תלוי אך ורק באומד דעת הצדדים ובנוסח ההסכם, וכאמור ברור שלא הייתה כוונה שההסכם יהיה בתוקף במקרה של חזרה לשלום.

ו. היווצרות תנאים חדשים

במקרה שלפנינו נלקחה הלוואה של 10,000 ש"ח כדי לשפץ את חדר האמבטיה וכן נקנו פריטים חדשים לדירה מצד הבעל ומשפחתו.

בהסכם הגירושין נכתב בסעיף 10.1.9: "בכל מקרה שום צד אינו רשאי לעשות שום פעולה בחלקו בבית מגורי הצדדים".

הדבר ברור שהבעל לא היה משקיע בנכס שאמור לצאת במהרה תחת ידו, שינוי זה מוכיח מעל כל ספק שהוא הבין שההסכם בטל ומהתנהגותו מוכח מעל כל ספק הלכתי או מציאותי, כי כוונתו הייתה להמשך חיים משותפים.

ניקח כדוגמא מצב בו הצדדים בנו חדר נוסף בדירתם, הסכם הגירושין בוודאי אינו מתייחס לאותו חדר, ומתוך כך הוא בטל.

שיפוץ בנכס הרשום על שם צד אחד, יוצר מציאות שונה המוגדרת בשפה המשפטית כוונת שיתוף, שבה נעקרת המציאות המשפטית בבעלות הנכס ומקבלת תפנית המוכיחה על כוונה להעניק חלק מהנכס לצד השני. גם בנד"ד עצם השיפוץ מוכיח כי נוצרה כאן מציאות של כוונה העוקרת את ההסכם מכל תוכן ופנים חדשות באו לכאן, דבר המצריך הסכם חדש.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ז. דעת גדולי הדיינים בעניין תוקפו של הסכם גירושין שלא מומש

בספר "סדר הדין בבית הדין הרבני" של פרופ' אליאב שוחטמן (מהדורת תשע"א – 2011) עמ' 1194 הביא מפסק דינו של בית הדין הגדול בהרכב הדיינים הרה"ג שלמה דיכובסקי שליט"א הרה"ג אריה הורביץ זצ"ל ויבל"א הרה"ג שלמה בן שמעון שליט"א שכתבו: "בהעדר החלטה מפורשת המבטלת את ההסכם, אין לראות את ההסכם כבטל."

מאידך, הובא שם מפסק דינו של בית הדין בתל אביב שקבע בנסיבות הדומות לנידון שבפנינו, שהסכם הגירושין אושר אך הצדדים חזרו לשלוס-בית ולאחר זמן התברר ששלוס-הבית לא עלה יפה, בית הדין פסק שאין לשנות את ההסכם ועל הצדדים להתגרש על פי התנאים שנקבעו בהסכם הגירושין שאושר.

אך באותו מקום הביא שבפסק דינו של בית הדין הגדול שדן בערעור על פסק הדין הנזכר מבית הדין בתל אביב, הוחלט ברוב דעות לקבל את הערעור ונכתב כדלהלן:

"הסכמת הצדדים לשוב לחיי שלום ללא תנאי, כמוה כהסכמה לביטול ההסכם [...] הסכם הגירושין בוטל ברגע שהסכימו לשוב לשלוס-בית, לפיכך ברור כי ההסכם בטל ומבוטל ואין להתחשב בו כלל."

הרי שלדעת בית הדין הגדול הסכם גירושין בטל כתוצאה מעצם חזרת הצדדים לשלוס בית, וביתר שאת בנד"ד בו הצהרת הכוונות בתחילת ההסכם והתנאי שההסכם חל משעה של מתן הגט מדגישים את שלילת ההסכם במצב של שלום בית ואולי אף זמני.

גם בפד"ר כרך י' עמ' 131 דנו בשאלה זו, והגר"א שפירא זצ"ל כתב בזה וז"ל שם:

"אבל בהסכם גירושין [...] על ידי הזכרת הגירושין הכוונה היא שזמן הביצוע של ההתחייבות חל לא בזמן חתימת ההסכם, אלא מכח אומדנא דוחים זמנה עד לביצוע הגירושין בין הצדדים [...] כל עיקרו של ההסכם בא להסדיר את העניינים של בני הזוג העומד להתגרש על אחר הגירושין, וכל עוד שלא התגרשו לא הגיע בכלל זמן ביצוע ההתחייבות ואין בכך התחייבות ממשית כלל לפני הגירושין, ועל כן כשמישהו מהצדדים חוזר בו מהסכמה לגירושין, אין כל מקום לדון לחייבו בחיוב הכספי שבהסכם הגירושין, שהחיוב אינו בר תוקף כלל לפני הגירושין, אלא אם כן הובהר בפירוש שההתחייבות הכספית חלה מיד, או שזה מובן מאליה שההסכם הכספי תוקפו לחול מיד."

אמנם, כאשר בפועל ביצעו טרם הגירושין חלק מסעיפי ההסכם, באופן זה ההסכם כולו תקף לפני הגירושין, ואין כל צד יכול לחזור בו. וכן כתבו בפד"ר כרך ה' עמ' 210, וז"ל:

"לאחר שהאישה חתמה על הסכם גירושין בו הסכימה לקבל גט, והבעל מוכן לקיים תנאי ההסכם והאישה חוזרת בה, וכן מחלה האישה על מזונותיה ועל כתובתה מתאריך ידוע וכבר קבלה תמורת זאת כפי ההסכם, הדירה שהיא גרה בה והרהיטים שבה, מחליט בית הדין שאין לחייב את הבעל במזונות אשתו."

הרי שמסקנתם, שלאחר ביצוע חלק מההסכם טרם הגירושין אין כל צד יכול לחזור בו. אולם בנדון שלנו ההסכם לא בוצע כלל, ולכן כל עוד לא התגרשו יכול כל צד לחזור בו.

בפסקי הדין הנ"ל ציינו לדברי הרא"ש בתשובה (כלל יא סי' ו) ושו"ת המבי"ט (ח"ב סי' קנח) בעניין יבם שהתחייב לחלוץ ואגב כך התחייב התחייבות ממונית, שאף אם חזר בו ואינו רוצה לחלוץ אינו יכול לחזור בו מחלק הממון.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ואולם בנדון שלנו לא כך היה, ומכיוון שלא התקיים שום פרט מפרטי ההסכם דינו להתבטל.

טענת האישה שהבעל הסכים שאם יתגרשו ההסכם המקורי יהיה בתוקף לא הוכחה כלל ויש רגליים לדבר שלא כך היה שהרי בדרך כלל, כאשר בני זוג חוזרים לשלום בית לניסיון ומעוניינים בהסכם שייכנס לתוקף אם הם יתגרשו, הם מגישים לאישור הסכם הנושא כותרת כמו "הסכם שלום בית ולחילופין לגירושין" וכד' ולא הסכם גירושין בלבד. זאת ועוד, גם אם הבעל היה מסכים לדבר כזה, לא ברור שהסכמתו זאת הייתה מחייבת שהרי כל הסכם בין בני זוג נשואים טעון אישור של ערכאה משפטית, ואישור כזה בוודאי לא ניתן.

לסיכום: דינו של הסכם הגירושין שנחתם בין הצדדים בשנת 2016 ושאושר בבית הדין להתבטל.

הסיבות לביטול הסכם הגירושין:

א. הצדדים חזרו לשלום בית ממושך, ויש להוכיח מנוסח ההסכם שבשל כך דינו להתבטל. הסכם גירושין זה מנוסח באופן מובהק והדבר נשנה מספר פעמים באופן המציין כי מתן הגט הוא מהותו העיקרית של ההסכם והתנאי למימוש ההסכם, דבר שלא נעשה מאז ועד עתה.

ב. אומדן דעת ברור הוא כי הסכם גירושין חל רק לאחר מתן הגט, משלא התקיים תנאי זה, אין לתת תוקף להסכם והוא בטל מאליו, דבר זה ציינו הדיינים בבית הדין הגדול לערעורים כדבר פשוט שאינו דורש הוכחה.

ג. בנד"ד כאשר הצדדים חזרו לשלום בית ארוך ומשמעותי של ג' שנים, אין כל מקום להניח כי מי מהצדדים ראה בהסכם כתקף.

ד. כאשר נוצרו שינויי תנאים, הסכם הגירושין בטל, וכאן השינוי היה ההשקעה הכספית המשותפת בנכס דבר המוכיח את חדלות ההסכם.

ה. כאשר אדם מתנה תנאי או שאומר שמטרת המקח הוא לדבר מסוים, יש ליישם את אותו הדבר באופן מרווח, והיות ותנאי ההסכם לא התקיימו כלל, ואם התקיימו היינו באופן מפוקפק, הרי שעיקר המקח בטל.

ו. אומדן דעת דמוכח שעסקו בו חז"ל ונתנו בו גדרים הוא דווקא במקרה שהיה מאחד הצדדים או מדעת המתחייב, כאן שלום הבית היה משני הצדדים, מהמתחייב (הבעל) ומהזוכה (האישה), בוודאי שיש לבטל את ההסכם.

משכך אנו קובעים כי ההסכם בטל והצדדים ינהלו משא ומתן כדי לנסח הסכם גירושין שיהיה מקובל על שני הצדדים.

כתוצאה מכך, אין מקום לסעד זמני בנושא מזונות, ואם האישה מבקשת לחייב את הבעל במזונות, עליה לפתוח תיק תביעת מזונות ולהגיש בקשה למזונות זמניים.

בשולי הדברים נעיר, כי אנו תקוה כי מציאות הלכתית וחוקית זו המבטלת את תוקף ההסכם תעודד את הצדדים לעשות ניסיון נוסף של שלום בית לטובת התא המשפחתי וכך יצאו שני הצדדים נשכרים ובמיוחד ילדיהם.

התרשמנו כי הפערים בין הצדדים אינם גדולים וניתנים לגישור, ילדי הצדדים זקוקים לאבא ואמא באופן מלא, בית שבו זוכים לחיבוק אימהי ולהכוונה אבהית, בית שבו רואים הורים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שחיים בהרמוניה כך שעולמם הרגשי מתפתח באופן תקין ומבטיח את הורותם העתידית כיציבה ומתמשכת.

האדם נקרא על שם האדמה, שעשויה בעיבוד נכון להצמיח את הצמחים הנאים ביותר והפירות המשובחים ביותר. כך גם הזוגיות בעיבוד נכון ומסור ניתן להשרות שכינה בבית הצדדים על פי מאמר חז"ל איש ואישה זכו שכינה ביניהם.

וידוע עוד מה שכתב הרמב"ם שבאדם עני שאין לו אפשרות לרכוש גם נר שבת וגם נר חנוכה נר שבת עדיף, שהרי נר שבת נועד לשלום בית ונר חנוכה נועד לפרסום הנס, ושלוש בית גדול הוא בעיני ה' יותר מפרסום שמו, כמו שראינו בפרשת סוטה שנמחית במים המאריים למרות ששם שמים כתוב בה, שהקב"ה מוחל על מחיית שמו בשביל שלום בין איש לאשתו, וכך ראוי לאדם לשאת קל וחומר בעצמו ולמחול על כבודו ועל שמו כדי לבנות שם גדול יותר של משפחה.

לפני הצדדים עומדת משימה הכרוכה בהתמדה, התמסרות ועמל זוגי המהווה מצע למשפחה מלוכדת ומאושרת.

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום ט"ו בטבת התשפ"א (30/12/2020).

הרב איתן זן בר

הרב שלמה שושן

הרב חיים בזק – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה